

Hikmetin İzinde...

Sadık Acar

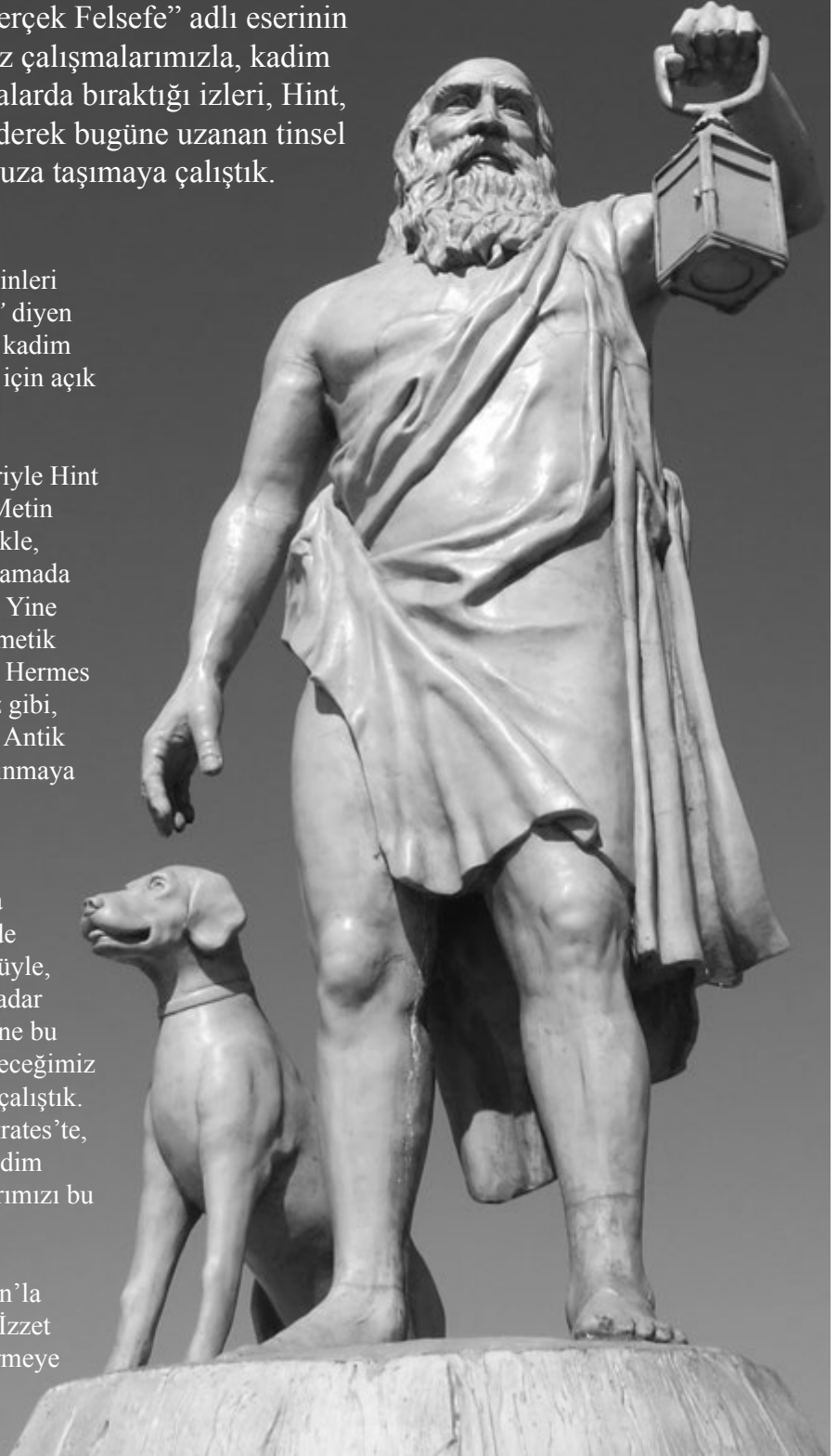
Hikmetin izinde yolculuğumuz sürüyor. 2013 yılı Ekim ayında başlayıp, 2014 Haziran ayına kadar, Prof. Dr. Cavit Sunar Hoca'nın "Tasavvuf Felsefesi veya Gerçek Felsefe" adlı eserinin rehberliğinde aralıksız sürdürdüğümüz çalışmalarımızla, kadim olanın tarih sahnesinde farklı coğrafyalarda bıraktığı izleri, Hint, Mısır, Yunan ve Uzakdoğu'da takip ederek bugüne uzanan tinsel sürecin kavramsallığını kendi şuurumuza taşımaya çalıştık.

Sayın Metin Bobaroğlu'nun konuşmaları öncülüğünde, kadim geleneğin ilk yazılı metinleri olan Vedalar'dan başlayarak "Kendini tanı!" diyen Sokrates'e kadar uzanan süreci anlamaya ve kadim öğretilerin küllenmiş kavramlarını kendimiz için açık kılmaya çalıştık.

Bu amaçla Brahmanizm ve Budizm öğretileriyle Hint kültürü içerisinde seyrimizi başlatıp, Sayın Metin Bobaroğlu'nun sohbetlerinden aldığımız şevkle, Çin'de de olsa uzanıp Tao'nun hikmetini anlamada ve bilincimize katmada daha cesaretli olduk. Yine bu sohbetler aracılığıyla Antik Mısır'da Hermetik gelenek içerisinde Osiris kültünde gezinerek Hermes Thot'un ezoterik öğretisine tanık olduğumuz gibi, Mısır'da ezoterik yapıda olan bu öğretilerin, Antik Yunan'da nasıl kurumsallaşmaya ve açık kılınmaya başladığını gördük.

Fisagor'un dilinde sayılar öğretisini ve aklın gözü olarak geometrinin önemini kavramaya çalıştık. Anadolu'da bugün de belirgin şekilde izleri görülen Orfe öğretisi ve Dionysos kültürüyle, esrimenin ve coşkunun da en az akıl yetisi kadar yaşamsal öneminin olduğuna şahit olduk. Yine bu öğretilerle modern çağın Dionysos'u diyebileceğimiz Nietzsche arasındaki anlam bağına görmeye çalıştık. Çalışmalarımızın son kadim öznesi olan Sokrates'te, ilke ve erdem üzerinden özne felsefesinin kadim olanla ilişkisini kurmaya çalışarak, okumalarımızı bu yıl için tamamlamış olduk.

Yeni dönemde kaldığımız coğrafyadan Platon'la başlayıp, Sayın Metin Bobaroğlu ve Sevgili İzzet Erş'in konuşmalarıyla kadim olanın izini sürmeye şevkle devam edeceğiz.

Edep - Bâtını ve Zahiri Dünyada Sufi Etiketleri

Llewellyn Vaughan-Lee

(Aralık 2013'te Sufi: Journal of Mystical Philosophy and Practice'de yayınlanmıştır.)

*Edep, Allah'ın sevdiklerinin göstergesidir.
Hadis*

*Sufizm güzel ahlaktır. Kimin ahlâkı daha güzelse, o daha iyi sufidir.
Ali bin Ebu Talib'e, dördüncü Halife'ye atfediliyor. (1)*

Zahiri Edep

Sufizm için merkezi değerde olan Edep, sufi-yolunu, doğru bir duruş ve hakiki nezaket ile gitmek için gerekli olan ahlâk kuralları şifresidir. En derin düzeyde edep, ruhun Allah önünde duruşu, Rabbi'nin önünde son derece saygılı eğilimidir ve bu saygıyı, hem zahiri hem de bâtni dünyada yaşamasıdır. Kişinin, eylem ve davranışlarında "Allah ile" olma halidir. Hajveri'ye göre "Allah'a giden yolda, hem özel hayatta hem de toplum hayatında, hürmetsiz davranışlardan sakınmak gerekir"⁽²⁾. Sufi yolunda giden yolcu, bu içsel saygıyı günlük hayatında, Allah'la, kendisi ve başkaları ile olan ilişkilerine de yansıtmaya çalışır.

Sufizmin ilk zamanlarında edep kelimesi, sufi niteliklerinin ideali ve İslam'ın erken zamanlarındaki tasavvuf öğretisinden kaynaklanan fütüvvet şartları ile ilintiliydi. Fütüvvet, Arapçada yiğit, delikanlı manasında olan Feta'nın yolu demek oluyor. İslamiyet'te ve kutsal Kuran'da kelimenin kullanımına göre ise Feta, kendisi için hiçbir şey kalmayınca kadar cömertlik ve misafirperverlik ile her şeyini, hatta kendi hayatını bile dostları uğruna feda eden, "asil ve tam manası ile mükemmel insan" anlamındadır. Sufilere göre fütüvvet, peygamberlerin, ermişlerin, bilgelerin ve Allah'ın sevgilerinin, dostlarının davranışlarını örnek alarak takip eden şerefli davranış şifresi demektir.⁽³⁾

Eski Sufilerin belirledikleri bu ahlâk kuralları, sufi yolunun içsel asaletini vurgulayan bir davranış şeklini ortaya koyar. Bu öğretileri açıklayan eski sufi yazıları vardır ve bunlardan bir tanesi İbn el Hüseyin es Süleymî'nin 11. yüzyılda derlediği (Doç. Dr. Süleyman Ateş'in tercümesi), "Tasavvufta Fütüvvet"tir:

"Fütüvvet demek, fazla muhalefet göstermemek, az tartışmak, dürüst olmak,

hata yapmaktan sakınmak ve başkalarının yaptığı hataları tenkit etmemek, benliğinde ölçülü olmak, gençlere de yaşlılara da güler yüzlü davranış, iyilik yapmak, iyi nasihatler vermek ve verilen nasihatleri dinlemek, arkadaşlarını sevmek, düşmanları ile hoşgörülü olmak. Bunlar bizim Fütüvvet hakkında hakikatleri duymaya ve söylemeye muktedir oluncaya kadar bilmemiz için yeterli olan, bu yolun görülebilen yüzleridir." (4)

Bu fevkalâde karakter ve davranış özellikleri son derece saf ve temiz bir içsellik yansıtır ve burada artık içsel duruş (bâtni hal) ile zahiri faaliyet arasında hiçbir fark yoktur. Sufi, toplum önünde yapmaktan utanacağı bir şeyi özel hayatında da yapmaz. Başkalarının hatalarını aramak yerine kendi hatalarını arar. Zahmet ve acı geldiği zaman şikâyet etmeden kabullenir. Her ne olursa olsun iyi huylu bir tabiata sahip olup daima olumluya meyilli olmak, sufi edebinin merkezi kalitesidir.

Bir başka sufi özelliği de, hep başkalarına öncelik verme manasında olan fedakârlıktır ve sufi fütüvvet niteliklerinin en üst derecesi olarak görülür. Bu kural misal olarak, sufilere bir araya geldikleri toplantılarda, dervişlerin ön sıralardan ziyade en arka sıralarda oturmaları ve yer ayırmamaları şeklinde ifade edilebilir. Bu aynı zamanda başkalarını katıyen yargılamamak ve hatta görünüşte hata yapıyorlarsa bile, onları mazur görmek demektir. Nişaburlu "kendini kınayanlar"ın yolu olan Melamiler grubunun takipçilerinin koyduğu bir kural da şöyledir: "Başkalarına saygılı ol, iyi niyetli yaklaş, onların yaptıkları hataları mazur gör, kendini kına!"⁽⁵⁾

Bu karakter şifresini takip eden sufi, en yüksek mükemmelliğe (ideale) erişmek için gayret eder ve bu özelliklerle diğer sufilere, yol arkadaşlarına ile olan ilişkisine yansır. Fütüvvetin bir prensibi de, ihvan kardeşlerini hiçbir zaman unutmamaktır.

Muhammad al Jurayri der ki: "Başkalarını düşünmek ve onlara duyulan sadakat, bilinci gaflet uykusundan uyandırır ve düşünceleri hayal gücüne yenilerek felakete gitmesini engeller."⁽⁶⁾

Böylece, doğru tutum ve doğru davranış, aklın ve nefsin hayallerine kapılıp unutmaya dalmak yerine, uyanık ve dikkatli olarak hatırlamada kalmanın yolları olarak da görülür. İlk sufilere, bilhassa diğer dervişlerle, ihvan kardeşleri ile bir araya

gelmenin onları gaflete düşmekten ve unutmaktan koruduğunu anlamışlardır.⁽⁷⁾

Benzer idealleri ve davranış kurallarını paylaşan sufi cemiyetinin içinde olmak, yolcuya, kalbin samimiyetine sadık kalmasında yardımcı olur. İhvan kardeşlerine karşı hissedilen ve ifade edilen bu dürüstlük, Sufi ahlâkının temelini teşkil eder. Vali Abu Ahmad al-Hafız, bilge birinin sözlerinden şunları anlatır:

"İhvan kardeşliğinin kurallarından birisi, birbirlerini bütün kalpleri ile sevmeleri, sözleri ile birbirlerini karşılıklı eğitmeleri ve öğretmeleri, maddi imkânları ile birbirlerine yardım etmeleri, karşılıklı ahlâk anlayışlarını desteklemeleri ve yokluklarında birbirlerini müdafaa etmeleridir. Ruhani konularda senden ileride olanlara, dünyevi konularda ise senden daha az şanslı olanlara yoldaşlık et." (8)

Bu davranış şifresi, nefsin ve kötü huyların kurduğu, kibir ve yargılama tuzaklarına düşmeyi engellediği gibi, alçak gönüllülük, cömertlik, olumlu bakış gibi pozitif karakter özelliklerini geliştirir. Edep, görgü kuralları gibi, sosyal ve kültürel standartlara göre değişebilen resmi veya kayıtlı bir davranış şeması değildir. Bilâkis edep, içsel duruşun, tabii bir şekilde dış dünyada davranışlara yansımalarıdır. İnsan ruhunun gerçek asaletinin ifadesidir. Mesela içsel cömertlik dış dünyada da cömertlik olarak tezahür eder, içsel alçakgönüllülük ise dış

dünyada başkalarına öncelik verme şeklinde kendini gösterir. Aynı zamanda sufiler, egonun her çeşit ruhani davranışı kendi lehinde övünmeye çevirme tehlikesinin farkındadırlar. Alçakgönüllü davranış, gerçek tevazuya ulaşmaktan daha kolaydır ve nefis, kendisinin çaba ile ulaşmadığı ruhani bir seviyeyi sahiplenmede kolaylıkla iddialı olabilir. Melamiler özellikle bu tehlikenin farkında olduklarından, egoyu saf dışı bırakmak için, çoğunlukla “ruhani olmayan” davranışlarla bilhassa tenkitleri üzerlerine çekerlerdi.

Bâtuni Edep (İçsel Edep)

Bu geleneksel sufi uygulamaları bize, ruhun gerçek asaletini yaşamak için hakiki insanîyetin belirtisi olan saygının önemini vurgulayan değerli bir yol gösterirler. Lâkin bugün batıdaki sufizm, eski sufilerin ortadoğu kültür çerçevesinden çok daha farklı olan bir ortamda yaşanıyor. İnsan yapısında her zaman zayıf karakter ve bencilliğin var olmasına rağmen, günümüzün küresel tüketim çılgınlığı bilhassa kararlı bir şekilde egoyu ve onun arzularını kıskırtmakta, alçakgönüllülük yerine ihtirası beslemekte ve cömertlik yerine açgözlülüğü desteklemektedir. Bugünkü çağın değerleri, saygıyı geliştirip göstermek yerine saygısızlığı bir marifetmiş gibi göstererek, insan karakterinin hakiki asaletinden ziyade menfaatçiliğinin gelişmesine ortam hazırlamaktadır. İnsan ruhunu besleyen nitelikleri yaşamak isteyen insanlara ise, günümüzün maddeciliğinin çoraklığı adeta meydan okur. Ayrıca batıda, bizim bireycilik ve ona ilişkin

özgürlük imgelerine olan oryantasyonumuz, dış dünyadan gelen öğütlerle belirlenen davranış kurallarını kabul etmemizi zorlaştırır. Gerçi biz “kişisel gelişim” kitaplarını bir solukta okuyabiliyoruz, fakat ruhsal davranış kurallarını öğrenmeye tamamen yabancıyız ve hatta bu çeşit kurallar bizde gerçek insanlığa götüren bir yoldan ziyade, kötü bir tarikat veya yobazlık çağrışımı yaparlar. Bu demektir ki, edebî her birimiz için ne ifade ettiğini yeniden keşfetmemiz gerekir. Asıl mesele, on birinci yüzyıldan kalmış bir rehberi incelemek değil, içimizdeki ruhun değerlerine geri dönüp, Allah ile yaşamının ne demek olduğunu öğrenmek demektir. Bireysel sorumluluk çağında bu, birbirimizle, ruhumuz ve Allah ile olan ilişkilerimizin bireysel sorumluluğunu üstümüze almamız gerektiği manasına gelir.

Yolun zahiri ödevleri bize, nefsin ve egonun üzerimizde hâkimiyet kurmasını engellemeye yardım edebilirler. Buna rağmen bâtnî edep, zamanımızın kültür çerçevesinde yolumuzun, günlük hayatımızda kalabilmesi için ihtiyacımız olan esas kabı hazırlar. Eğer bu içsel (bâtîni) edebî geliştirmesek, etrafımızı saran egonun yönlendirdiği değerler bizi kolayca sürükleyip götürürler. Ve biz bu *unutma kültürü* içinde kaybolur gideriz.

Bâtîni edep, ruhsal niteliklerimizin ve içimizdeki gerçek saygınlığın teyididir. Bu, kalbimizde ve tüm hayatımızda olan iâhiliğe duyulan derin saygı ile ilgilidir. Eğer biz böyle ilâhiliğe saygıyı yaşamayı başarabilirsek, hem kendi ruhumuzu

hem de birlikte olduğumuz diğer ruhları besleyen, en tabii ve saf “varoluş” halini buluruz. Allah’ın huzurunda yaşamayı öğreniriz. Tevrat’ın (Exodus) ‘Mısır’dan çıkış’ kitabındaki Musa ve yanan çalı hikâyesi, Allah’a yaklaşabilmek için gerekli olan temel tavrın, duruşun örneğidir. Yanan çalıların üstünden Tanrı Musa’ya seslendiğinde Musa, “*Buyur!*” diye cevap verir. Ve Tanrı: “*Fazla yaklaşma! Çarıklarını ayaklarından çıkar! Çünkü bastığın yer kutsal topraktır,*” der.⁽⁹⁾ Eğer kutsal bir toprak üzerinde duracaksak, dünyevi görüş ve davranışlarımızın sembolü olan ayakkabılarımızı çıkartmamız gerektiğini öğrenmeliyiz. Aksi halde, davranışımız doğru ve saygın değildir.

Ruhani yaşamda mühim olan, Tanrı ile daha sonra kuracağımız ilişki için, önce O’na nasıl yaklaşacağımızdır. Aynı Musa gibi, ayakkabılarımızı çıkararak, nefsin ve egonun alışkanlıklarını geride bırakmaya mecburuz. Eğer Tanrı’nın sesini işitmek istiyorsak, O’nun huzurunda nasıl duracağımızı öğrenmeliyiz. İşte bu duruş hali, bâtnî (içsel) edepten gelir.

Edep ve Bâtîni Dönüşüm

Allah’a giden yolculuğu yapabilmek için en derin manada, İnsan olmanın ve ruhun asaletinin ne demek olduğunu açığa çıkarmamız gerekir. Bu yolculuk, egonun ve nefsin dünyasından, ruhun ana niteliklerinin yaşadığı dünyaya yapılan yolculuktur. Bu yolculukla, içsel karanlığımız olan kurşunu, hakiki özümüz olan altına değiştiren simyasal bir işlem ve bununla beraber içsel

bir dönüşüm arasında bağlantı kurulur.

Her içsel dönüşümün, değişimin kirlenmemesi veya aksamaması için bir kaba ihtiyacı vardır. Simyada buna (Latince: *vas bene clausum*) “kapalı sırlanmış kab” denir ve yapıtın sonuçlandırılabilmesi için şarttır. Kalbin simyacı için, karakter ve özellikle bâtnî edep, aklın oyunlarının veya dıştan gelen etkilerin bu çok mühim işleme zarar vermesini veya durdurmasını engelleyen kabtır. Simyacılar çok kez, bu kabın kırılması veya çatlaması halinde, bütün işlemin en baştan başlamak zorunda olduğuna dair uyarılmışlardır.

Yolcu çoğu zaman bu yolculuğun tuzaklarından, dönüşüm sürecinin tehlikelerinden bihaberdir. Bu süreçte bize, zihnimizin daha kuvvetli enerjilerine erişim verilir ve dengemizin bozulmaması için bu enerjiler, karakterimizin olgunluğunu ve saf niyetimizi gerektirirler. Zihnimizin derinlerindeki müthiş kuvvetlerle karşılaştığımızda bizi, “arketip” dünyasının ahlâk dışı tabiatından ve onun yıkıcı gücünden koruyan, sebatkâr oluşumuz ve karakterimizin güzelliğidir.

Bu yolculukta sadece dışarıdan öğrenilen ahlâk kuralları yetmez. Asıl rehberliğin ve ayırt edebilme gücünün içten gelmesi gerekir. Kontrolümüz altında olmayan kuvvetlerin hücumuna ve muhalefetine uğrayan bizim içsel tabiatımızdır ve onları dengede tutabilmek için geliştirdiğimiz birtakım içsel niteliklere ihtiyaç vardır. Örneğin egomuzu kolayca şişirecek “arketip” dünyasının güçlü enerjilerini yaşarken, tevazu çok gereklidir. Eğer bâtnî edebimiz yeteri kadar kuvvetli değilse, bu güçler kolayca bizi ele geçirebilirler ve biz, içsel rehberimiz ile olan bağlantımızı kaybederek kaybolur gideriz. Hatta bu güçler bize psikolojik olarak da zarar verebilirler.

Özümüz, içimizdeki tanrısal nur, bizim gerçek rehberimiz ve koruyucumuzdur. Hasret dolu çabalarımız, teslimiyetimiz ve aşk sayesinde kalbimizde nurumuz ile bir bağlantı yaratırız. Özümüz bize, aklın labirentinde rehberlik eder ve dönüşümümüzün etkin gücüdür. Fakat nasıl da nefsimiz defalarca çabalarımızı engeller ve nurumuzun üstünü örter? Nasıl da sık sık öfke, düşmanlık duygularına kapılırız? Nefs bizi tekrar tekrar aldattır ve bilinçaltı bizi

baştan çıkartmaya çalışır. Eğer iyi bir tabiata ve karaktere sahip olmazsak nefsimize teslim oluruz ve aynı Hamavî'nin söylediği gibi:

“Eğer bir kişi, sadece Rabbi ile birlikteliğin gerektirdiği davranış kurallarını yerine getirmemekle kalmayıp bir de nefsi ile dostluk kurarsa o kişinin özü ile bağlantısı kesilir ve aralarındaki bu duvar en tesirli engeldir.”

Zünnûn-ı Mısıri'nin bir keresinde dediği gibi: *“En az geçit veren ve en zor keşfedilen duvar, nefis ve onun karanlık entrikalarına daldığımız zaman oluşur.”* (10)

Sufizmde “Allah ile Birlik” demek, doğru edebi takip etmek demektir ve Kuran'daki (57:4) Hadîd ayetinden kaynaklanır: *“Nerede olursanız olun, O, sizinle beraberdir.”* O her zaman bizimledir. Biz bu yolu O'nunla gideriz. Ve O'nun rızası için, O'nun varlığını hissetmediğimiz zaman bile O'na kalbimizin en güzel hali ile görünmeliyiz.

Eğer kalp bir kere O'nunla uyandıysa ve anma halindeyse, edebî

uygulanması daha kolaylaşır. Her âşık gibi, sevgilimiz için en iyi halde olmak isteriz. Fakat esas unutmama halindeyken, O'nu kendimize çok uzak hatta ulaşılamayacak gibi hissettiğimiz zamanlar, edep kurallarını en çok anımsamak zorunda olduğumuz anlardır. Çünkü tam böyle zamanlarda, egonun, nefsin sesini duymaya, onların oyunlarına kanmaya açık oluruz. İçimizdeki Nur'un üstü örtülü bile olsa O'nunla bağlantıda kalırız. Fakat eğer kendimizi egonun planlarına kaptırırsak çok çabuk bu bağlantıyı kaybedebilir ve gittikçe unutmamanın derinlerine dalabiliriz ve hatta *karanlıkta* kaybolabiliriz. Ego bizi harap etmek için çok güzel savunmalar, “planlar” bilir ve bizi yolumuzdan alıkoyabilmek, hâkimiyetinde tutabilmek için hayâl dünyamızı manipüle etmekte son derece yaratıcı ve beceriklidir.

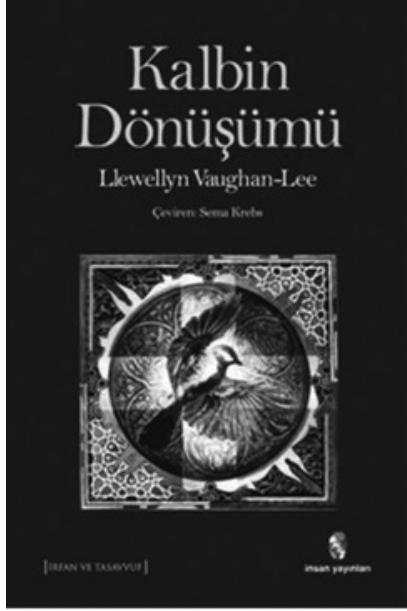
Bu yol aynı zamanda beklenmedik olaylar ve zorluklarla doludur. Hayat bize çeşitli fırsatlar sunar. Bize rehberlik eden Öz'ün ışığı olmazsa, kolayca verilen fırsatları kaçırabilir ve yolumuzu kaybedebiliriz. Ansızın bütün enerjimizi çeken, hatta tüm hayatımızı gereksiz yerlere yönlendiren dramatik oyunlar ve saçmalıklar bizi içine alırlar. Sufilerin yaptığı tetikte olma egzersizinin bir sebebi de böyle içsel

“dikkat” halinde kalabilmek içindir. Fakat bizi ahlâkımızın asaleti, güzelliği de korur ve hatta bize meydan okunan zamanlarda bile bizi Öz'ümüzün ışığı ile bağlantıda tutar. Sonraları kalbimizin çok daha derinlerine dalabildiğimizde, kalbin ışığını hiçbir zaman kaybedemeyeceğimiz bir safhaya geliriz. O artık her an hayatımızda var olur. Buna rağmen hâlâ zahiri ve bâtnî dünyada yürürken ve bu esnada karşılaştığımız tüm problemlerin, sahtekârlıkların ortasında *hakiki* olana sadık kalabilmemiz için yardımcı olacak iyi ahlâk niteliklerine ihtiyacımız vardır.

Edep ile yaşamayı öğrenmek demek, Allah'ın huzurunda yaşamamanın, sadece O'nun rızası için burada olmanın ne demek olduğunu öğrenmek demektir. Edep olmayınca, kayıtsız şartsız nefsimize teslim oluruz ve egomuz ile O'ndan ayrı kalırız. O zaman nasıl olur da O'nun hizmetinde olur, O'nun çağrısını duyabiliriz? Edep, bizim O'nunla yürüyebilmemizin ve O'na hizmet edebilmemizin mümkün olması için gerekli, koruyucu bir *kab*'tır. Hepimizin içinde bu nitelikler vardır, çünkü onlar ruhumuza, bizim ilâhî tabiatımıza aittirler. Fakat bizim onları nasıl yetiştirerek, geliştirerek yaşayacağımızı, ruhun derin saygısını günlük hayatımıza nasıl getireceğimizi öğrenmemiz gerekir. Ve içinde yaşadığımız kültür çevresinin, bu değerleri desteklemediğini, hatta bizi daha ziyade unutmamanın içine doğru çekmeye çalıştığını unutmamalıyız. Bu sebepten, bizim iyi tabiatımızın etrafa ışık verdiği gibi, aynı kalp niteliklerine sahip, ahlâkları ile bize yolculuğumuzda destek veren dostlar cemiyetine ihtiyacımız vardır.

Kaynakça:

- (1) Sara Sviri, The Taste of Hidden Things, The Golden Sufi Center, 1997, S.165
- (2) The Concise Encyclopedia of İslam, Harper Collins, 1991, S.22, Cyril Glasse'den alıntı.
- (3) The Way of Sufi Chivalry, Avrupa'da yücelik (nitelikler) şifresinin ideal olanı, şövalyelik erdemleri olan adalet, merhamet, cömertlik gibi Şövalye olma nitelikleri ile ilişkilendirilmiştir. Bu şifre aynı zamanda ahlaki boyuta da sahip olan zarif ve yüce aşkın ideallerine mensuptur, örneğin yalan söylemekten kaçınmak gibi. Bu yüce aşk Bakire Meryem'in ki gibi en yüksek diye adlandırılan ruhani boyuta da sahiptir.
- (4) The Way of Sufi Chivalry, inner Tradition, 1983, S.90.
- (5) Sara Sviri, The Taste of Hidden Things, S. 169.
- (6) Muhammad al-Jurayri'den, The Way of Sufi Chivalry, S.80
- (7) Budistler de Sangha'nın manası hakkında aynı şekilde düşünürler.
- (8) The Way of Sufi Chivalry, S. 88
- (9) Exodus, 3-5
- (10) Affirmation of Divine Oneness, “Commentary of Sheikh'Ali b. 'Alawân al-Hamawi, Tercümesi Muhtar Holland, Al-Baz Publishing, 1997, S. 54

Bizden Haberler

Selin Erş

• Vakıf katılımcılarımızdan Sayın Doç. Dr. Haluk Berkmen, 11 Ağustos'ta Büyükkada Anadolu Kulübü'nde evrenin yapısı ile insan beyninin yapısındaki ortak özellikler paylaşılıp, insanın çakralarından söz ettiği 'Evren ve İnsan' başlıklı bir konuşma yaptı.

• Geçtiğimiz senelerde vakıf toplantılarına da konferanslarıyla katkıda bulunan, halen İstanbul Üniversitesi'nde İleri Kuantum Fiziği, Parçacık Fiziği, Çağdaş Fizik Tarihi ve Bilim Felsefesi dersleri veren fizikçi ve felsefeci Gediz Akdeniz'in de konuşmacı olarak katıldığı "XIV. Düzensiz Sistemler Sempozyumu" 21-25 Ağustos 2014 tarihleri arasında İzmir Mordoğan-Karaburun'da gerçekleştirildi.

• Sevgili dostlarımız Erk Özen ve Emily Stuart 2 Ağustos 2014'te evlendi. Kendilerini tebrik ediyor, güzel ve mutlu bir ömür diliyoruz.

Bülten Künye

Yayın Adı Düşünüyorum • İmtiyaz Sahibi Şeyma Bobaroğlu Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Ekrem Genç İdare Adresi Bayar Cad Papatya Apt. 22/11 Erenköy İstanbul 0216 382 81 73 Basım Yeri Küçük Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti. / Maltepe Mah. Davudpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sit. No:81/170 Zeytinburnu İstanbul Türkiye Tel.: 0212 565 24 68 Yayın Süresi Aylık • Dili Türkçe • Türü İlmî, Fennî, Edebi • Alanı Yerel

Yazı İşleri Kurulu Ayşe Doğu, Deniz Tipigil, Ekrem Genç, Elif Ersoy, Gülşen Geniş, İzzet Erş, Sadık Acar, Selin Erş, Sevgi Genç E-posta bulten@anadoluydinlanma.org • Web www.anadoluydinlanma.org

Sohbet ve Sembolizma

Mansur Yalçın

Sohbetin sembolizmle gizemi ve anlatımı bütün ezoterik öğretilerde gerçekliğin değil, hakikatin (*Hakikatül Hakaik'in*) sırrına ulaşma yolunda ve Mutlak'ı kavramada (*müteali*) aşkınlığı, deney üstü âleme yükselişi ifade eder.

Âlemler ise biriciklikte (insanın kendi zatında) içsel bir şuurlanma ile deneyimlenerek ve devinerek kavuşma (iştiyak) arzusuyla inişli-çıkışlı (*uruç-rücu*) olup yakine ulaşmasıyla gerçekleşir.

Sohbetin zaman üstü (*bengi*), katlı anlatımı dinleyende bir iç sezgiyle arayış (*seyri süluk*) oluşturur. Bu deneyimin tanıklığının oluşması ise içe (*âmâ*) doğru yönelmekle ve bunun olması için de murakabeyle (*meditation*) yani dalınçla birlikte, âlemlerin (*miraç*) kapısının açılarak seyahate başlanmasıyla ve semalardaki, yani düşüncelerdeki gezintilerle birlikte, talep edende feraset oluşturmaya başlar.

Düşüncelerin şahitliğinin (*şuhudunun*) açılımı ise sembolizmayı içeren sohbet dediğimiz anlatımla oluşur. Bu anlatımlardaki kavrayış, manevi bir spiritüel tecrübe olmakla beraber dışla (*zahir*) ve içle (*batın*) birlikteliğinin ve bütünlüğünün aşkınlığını oluşturarak, dinleyenin sezgilerini harekete geçirir. Bu sebeple sembolik anlatımlar ve şekillerde her sembolün açılımında geriye (*tevil*), kaynağına dönüşle bir içsel inşâ (*constructional*), yani ilâhi mabet tasarımı oluşturmaya başlar.

Kullanılan sembolizmanın katlı anlatımı ne kadar fazla olursa dinleyen, gözlemleyen ve

deneyimleyen tarafından da manevi seyir o denli artar.

Semboller benzetmeyle (*teşbih*), dil sanatı (*bedii*) ile ve kudretlerinin yansımasıyla, Allah'ın esmalarının güzelliğini (niteliklerini) açığa çıkartır. Bu kudretli söz (*logos*) kullanıldığında zihne hitap etmez, doğrudan kalbe tesir eder ve sonrasında da akılla buluşturur.

Sembolik anlatımların dinleyene yansıması (*reflection*), anlatan ve dinleyenin karşılıklı hali ile kavuşması (*iştiyak*) dinleyende yarı uyku, yarı uyanıklık (*yakaza*) halde iken (*uruç*) yükselme belirtileri açığa çıkar.

Sembolik anlatımlar ilâhi heyulanın (*amorf*) kelâma dönüşmesi, kelâmın da beyne (sperm) ekilmesiyle birlikte kalbi de saflaştırarak dinleyende değişime (*istihsal*) yol açar ve şuur değişikliği oluşturur. Arkasından sükûnet (sakine), sakinleşme, (*kontamplasyon*) derin bir enerji yayılmasıyla yavaşlama oluşur. Burada devinim durmaz; sadece yavaşlar, dalgaya, titreşime (*kuantize*) dönüşür ve manevi dinginlik zevki oluşur.

Miracın, miratta (aynada) yansımasıyla birlikte sohbet edenin gezindiği âlemler, kendi hakikatinin tanıklığını hatırlamasıyla (*zikir*) ve şuurlanmasıyla sembolik anlatımlara dönüşerek dile gelir. Sohbeti dinleyip Cemalullahı gözlemleyerek şahit olanda ise fitratın (*arkelerin*) açılımı bir vetire oluşturmakla birlikte, an içinde kavramayı ve bunun arkasından hayret makamına geçişi, hayretten sezgi ve keşfe, keşiften hayranlığa, hayranlıktan da zevke dönüşmeyi kendinde tahakkuk ettirir. Bu tahakkukun neşesi ve zevki de dinleyenin varlığından cömertlik taşmış (*cüd*) ve doğmuş olduğu için, ferdi hikmet ahlâkının şuuruna varmış olur ve kendisini biriciklikte topluma hizmet ederek adar.

Kâbe'nin Sütunları

İzzet Erş

Gördünüz mü o Lât ve 'Uzzâ'yı?
Ve öteki üçüncü Menat'ı?[1]

İslam dini, Kur'an-ı Kerim'in tebliğinin daha ilk yıllarında iman eden müminleri bir kavim olmaktan kabile olmaya davet etmiştir. Bu davetteki mânâ aşiretlere bağlı ırslı birliktelik oluşturan topluluklar olmaktan, ortak bir kibleye sahip olan, aşkın bir ilke etrafında toplanan bilinçli bir toplum olmaya davettir [2]. Kabile kelimesinin kökü olan *kbl*, kible mânâsını taşır. Belirli bir kibleye yönelen *kabile* için *makbul* sayılıp *kabul edilen* birlik ilkesi onların *kalbî* temellerini oluşturur. İslam'ın *kiblesi* ile Yahudi *Kabalası* bu mânâ itibarıyla birdir. [3]

Kâbe iki katlı mimari bir biçimdir. İslam öncesi dönemde Kabe'nin ilk katında 360 adet put bulunduğu rivayet edilir [4]. İkinci katta ise üç put ve onların üzerinde bulunan daha büyük bir put ile mabet tamamlanmaktadır. Bu üç put *Lât*, *Uzza* ve *Menat* olarak isimlendirilir [5]. Başlarındakinin ise *Lâh* isminde bir put olduğu bilinmektedir [6]. İnanır için bir anlam taşımasa da bir mütefekkir için bu putlar cismani mabutlar olmanın ötesinde, aklın büründüğü biçimlerdir. Zira bir put ancak kendisine biat eden varsa mabut konumundadır.

Mabut edinilen bu putlar Kâbe'nin alt katında bulunmaktaydı. Bu alt kat putlarının, insanda *bilinç dışını* simgelediği söylenebilir. Bununla kastedilen mânâ bu putların fitrî olduğu ve tarihe içkin olarak bilinç yoluyla kurulduğu yönündedir. Diğer yandan ikinci katta bulunan daha büyük üç put *Lât*, *Uzza* ve *Menat* konum ve içerik itibarıyla diğerlerinden ayrılır. Felsefi ve psikolojik bir yaklaşımla bu üst putların düşüncenin ilkeleri olduğunu ve bilinç dışı olan diğer putları yeniden şekillendirmeye yetenekli olduğu söylenebilir. Ancak düşünce bu arı ilkelerin başlangıçtaki soyutluklarını kendi için somut kılmalıdır. İlkelerin somutluğu kendi

[1] Kur'an-ı Kerim, *Necm Süresi* 53/19-20.

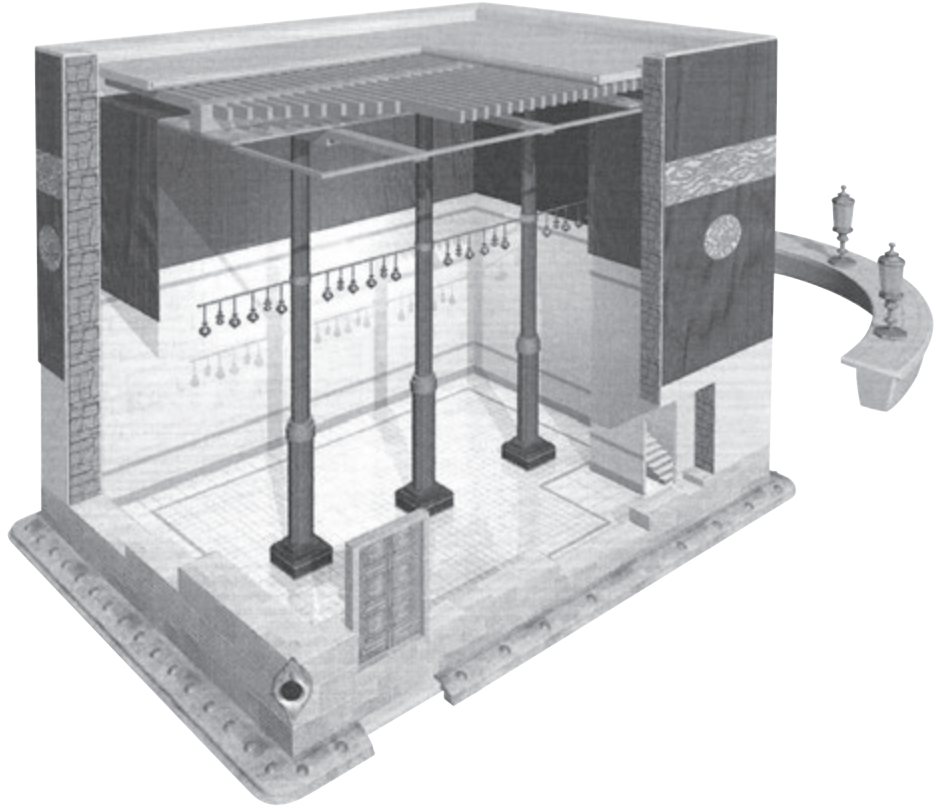
[2] Metin Bobaroğlu.

[3] Bilindiği gibi Yahudi Ortodoks görüşü Kabaladan farklı olarak bir kabile Tanrı inancını benimser. *Yehova* belirli bir grubun tanrısıdır ve kendini (lütüf ve rahmetini) diğer kavimlerden gizler. Ortodoks İslam'ın itikadı da bu görüşten çok farklı bir noktada konumlanmaz. Ancak İslam'ın tasavvufu ve Yahudi Kabalası bu itikatları evrenselliğe taşır ve *Tanrıyı* bir kabile tanrısı olmaktan ziyade *Rabb'ül Âlemin (Meleh LeOlam)* ismi ile kabul ederler.

[4] Karen Armstrong, *İslam: Kısa tarihi* s11.

[5] Kur'an-ı Kerim, *Necm Süresi* 53/19-20.

[6] Taberî, *Câmi'u'l-beyân*, 26/34-35. Tabiri, eski Araplar'da putlara Allah'ın isimlerini verme âdetine uygun şekilde el-Lât'ın Allah (el-Lâh) lafzından, *Uzzâ'nın* da azîz isminden türetilmiş müennes kelimeler olduğunu söylemiş, *Uzzâ'nın* beyaz bir taşla veya bir ağaçla yahut *Tâif* ya da *Nahle'deki* bir mabetle özdeşleştirildiğini kaydetmiştir.

olgusalılıklarıdır (tecelli). Dolayısıyla üst kattaki bu dört ilah, dört ilkedir. Ve bu ilkeler, üzerinde duracakları sütunları inşa ederler. İlahların kendi zeminlerini (kaidelerini) bu inşa edişleri onların tecellileridir.[7]

İnsan doğmaz, tecelli eder. Tecellileri onun varlığındandır. Kendi tamlığına (varlık bütünlüğüne) ermesi ile öz bilinç durumuna yükselir. Bu öz bilinç durumuna "insan" denilmektedir ve el-Lah'ın üzerinde durduğu Süphan[8] sütunu bunu simgeler. Kendi varlığına vasıl olan her kişide ferdi hikmet olarak gerçekleşen ahâdiyet, *insan* budur.

Bu putlar veya bilincin kendini dolaysızca bağlı bulunduğu bu bilinç dışı yetiler, kişinin yatkinliği ile beslenen, belirli toplumsal kabul ve kültürel biçimlerdir. Bu putlarla girilen mücadele, kişinin kendi evinde giriştiği bir öznel bir savaşı, yani nefis ile cihadı zorunlu kılar. Bu savaşında kişi kendi nefsiyle baş başdır. Bu cihattan muzaffer ayrılabilmenin yolunu Kur'an-ı Kerim *ihlâsla*, yani samimiyetle temellendirir. Kişinin samimiyetini yitirmesi, *putunu* benimsemesidir. İslam ise bunun aşılmasını öğütler.

Bu üç put, Kâbe'nin içinde üç sütun üzerinde bulunur. Bu sütunlar *Hannan*, *Mennan* ve *Deyyan* olarak isimlendirilir. Bir dördüncü sütunun daha olduğu, bunun da *Sübhan* diye isimlendirildiği kaydedilmiştir. Diğer bir simgesel yorum ise bu sütunun kendi iç evinde savaşı kazanan sâlihînin kendisi olacağı

[7] Daha kapsamlı bir inceleme için: Metin Bobaroğlu, *Simgesel Düşünme*. Hac Ritüeli.

[8] *Sübhan*; Yarattıklarına benzemekten münezzehtir olan

şeklinde. Sübhan sütununun üzerinde bulunan Lâh putunun kırılması, tasavvufi bir ifade ile Haktan ayrılığı kalmayan ferdin öz varlığıyla bir olma durumuna işaret etmektedir. İslam'a göre *Sübhan*, yarattıklarına benzemekten münezzehtir olan Allah'ın bir ismidir.

Çok belirgin olmamakla birlikte kaynaklar *Lât*'ın İslâm öncesi dönemde *bereketin* sembolü olduğuna, *Uzza'nın* *azizeliğin* (ruhbanlık) ve *Menat'ın* *kaderin* ilahı olduğu fikrinde birleşmektedirler [9]. Mânâları itibarıyla bu putlar kırılmaları gereken mabutlar olmaktan ziyade yüceltilmesi gereken nitelikler olarak belirlemektedir. Ancak İslam düşünce paradigmasında kelime-i tevhid esasına göre oluşturduğundan, *soliptik* olarak tecelli eden varoluştan yani Allah'tan ayrı bir kudretin varlığını kabul etmemektedir. İslam'da bu nitelikler Allah'a aittir; Bereket Allah'tandır, Kâdir olan Allah'tır ve dinin mâliki Allah'tır. Bu nitelikler Allah'tan bağımsız düşünüldüğünde bireştirici değildir. İslam, bunları kendinde bütünlüğe ulaştırmak adına ortadan kaldırır: "*Hak geldi, bâtil gitti; zaten bâtil yok olmağa mahkûmdur.*" [10]

Bu putların üzerinde bulunduğu sütunlardan *Hannan* *merhamete*; *Deyyan* *adalet* ve *dine*; ve *Mennan* ise *lütüf* ve *ihsana* işaret eder. Bu sütunlar Yahudi Tasavvufu olan Kabala'da da aynı şekilde isimlendirilmiştir. *Deyyan*

[9] Elmalılı Hamdi Yazır, İmam Râzî'den alıntılanmaktadır: "... Lât'in, erkek olduğunu söylüyorsa da "suret" te'vili ile yine müennes olmalıdır. Zira âyetin ifade tarzından hep müennes oldukları anlaşılmaktadır. Uzza da belli ki "eazzın" müennesi olarak azize demektir. Menat ya kader, ölüm veya ilâh mânâsına "Menâ"dan alınmıştır..."

[10] Kur'an-ı Kerim, *İsrâ Süresi* 17/81.

Geburah (veya *Din*), Hannan *Hesed*, ve Mennan *Tifferet* ilkesine [1] denk gelmektedir [2]. Bu üç ilke veya *sephiroth*, bilgi ağacını oluşturan üç sütunun merkezinde bulunur. Bu sütunlar sırasıyla *Binah*, *Hokmah* ve *Keter* olarak isimlendirilir.

Binah “anlayış” anlamına gelmektedir. Kabala, *Gaburah*’ı (adalet) Anlayışın altında barındırmaktadır. Bu, adaletin özniteliğine işaret etmek içindir. *Hokmah* ise “hikmet” anlamına gelir. Kabala, *Hesed* (merhamet) ilkesini Hikmet’in altında barındırır. Zira merhamet keyfî değil ama hikmet esasıdır. Hikmet ve anlayışın birliği özbilinçtir ve bu olgu kendini bilen insana işaret eder. Kabala bu insana *Adam Kadmon*, İslâm’ın âlimleri *Kâmil İnsan* demektedir. Buradaki kemalden maksat Allah’ın kişiyi istilasıdır. Bu istila ile kişi Allah’ın krallığına vâsıl olur. Bu nedenle Kabala bu şuur durumunu kral tacı ile simgelemektedir. [3]

Her iki gelenekte de kudret ve hâkimiyeti Allah’a teslim etmek esastır. Bu kudretlere sahip olup, onu Allah’ın iradesine teslim etmeyenler *yani* bu yetki ve ayrıcalıklarını diğer kişiler üzerinde zulüm aracı olarak kullananlar için *İblis* denilmektedir. *İblis*, Hakk sûretine bürünen şeytandır. Şeytan, kelime anlamıyla eşyayı (şey’leri) tân edilenlerin (yüceltenlerin) şuur durumuna işaret eder. Zira eşyanın hakikati kendisinde değil varlığın birliğindedir (vahdet-i vücûd). Böylece bu kudretleri kendi nefisinden bilenler İslâm’a göre küfür içindedirler.

Hac ziyaretinde *şeytan taşlama* ritüeli vardır. Burada taşlanan şeytan bu üç sütunun üzerinde Allah’tan ziyade kendi benliğini gören bilinçsizlik durumuna işaret etmek içindir. Bu üç şeytan Karun, Belam ve Firavun’dur. Karun *servet hirsını*, Belam *ruhbanlığı* ve Firavun da *mevki hirsını* simgeler. [4]

Karun’daki hirs serveti *hayr* için değil ama sadece ona sahip olmak için çalışmayı ifade eder. Bu hirs nedeniyle diğer kişilerin haklarını hiçe saydığından bir anlamda merhametsizliğin de ifadesidir. Karun’un merhametsizliğinin karşısında İbrahim’in bereketi ve cömertliği bulunmaktadır. Kabala’ya göre bu karşıt durum kişinin kendi ilahi vasfını tam yansıtmaması veya yansıtamaması olarak ifade bulur. İlahi durumun yansıtılmadığı durumlar için “kabuk” (*kliphoth*) tabiri kullanılır [5]. Buna öğretiyi göre ilahi tecelliye mani olan *benlik*, kişiyi aslî varlığıyla buluştuktan alıkoyan bir kabuk gibi düşünülmüştür.

Belam ise ruhbanlıktır. Karun’da servete dönük olan hirs Belam’da ruhbanlık olarak görünür. Belam insanların ruhlarını kabzetme arzusudur. Dini duyguların istismarı, kendine ilahi bir merteb/din adamlığı takdir edip diğer kişilerin ona biat etmesini arzulamayı İslam ruhbanlık olarak tanımlar. Ve buna karşı “*dinde ruhban ve zorlama yoktur*” ifadelerini kullanır [6]. Belam’da olumsuz olarak ifade bulan bu halin karşıtı Mesih İsa’da tecelli eder. İsa müminlerin kendi bulunduğu konuma yükselebileceğini, bunun için sadece *sevgiye* ihtiyaç olduğunu söyler. Böylece dini

sevgi ile ikmal etmiştir. Din, onu ikmal edenin hükmünde olduğundan, Belam, İsa’ya karşıdır.

Firavun ise mevki hirsıdır. Firavun denildiğinde bir kişi kastedilmez. Firavunluk bir makamı niteler [7]. Bu itibarla *Firavunluk* siyasi, ticari, rütbeyle ilgili vs. her nevi mevki için duyulan hirsın genel adıdır. Bu da tıpkı Belam gibi diğer kişilerin talep ve beklentilerini gözetmeksizin, hizmet yerine sadece belirli bir mevkiinin sahibi olmayı arzulamayı ifade eder. Bunun karşısında da Musa durmaktadır. Musa *seçilmiştir*. Yine de seçkinliği Allah’ın iradesini yerine getirmek olarak anlamış ve tebliğinden yüz çevirmemiştir. Firavun kendi iradesini istemiş, Musa iradeyi Allah’a irca etmiştir.

Bunlar Allah’ın tecellilerine mani olan şeytanlar ve tecelliye vasıl olan kullardır. Böylece denilebilir ki; Allah’ın iradesinin tecelligâhı olan veliler karakter ve sıfatlarıyla üç ana niteliği simgelerler. Bunlar üç sütun üzerinde bulunun üç nebidir. Ancak bunlar Allah’ın varlığının mazharı olmadıklarında, yani kudret ve hâkimiyeti kendilerinde gördüklerinde üç şeytan olarak vasıflanırlar. Böylece insan kendi *nefsini* taşlar ve kendi *varlığını* yüceltir. Zira insan Allah’ın tecelli mahâlidir.

* * *

Lat, Uzza ve Menat dışıdır. Ve her birinin kültürel ve dinsel yansımaları bulunur. Örneğin *Lât* Roma mitlerinde *Minerva* ve Yunan’da *Athena* olarak isimlenir. *Uzza*; *İsis* ve *Afrodite*’le aynı olguyu gösterir. *Ve Menat*, Mısır mitosunda *Hathor*’a denk düşer. *Menat*’ın Grekçesi *eagis* “kalkan” anlamına gelmektedir. İbrani mitlerinde *kalkan* (magen) David’in kalkanıdır ve bilgi ağacı diyagramında iç içe geçen iki üçgenin ortasında kalan *Tifferet* ile gösterilir ki belirtilen mânâ gereğince Menat ile *Tifferet* aynı olgusalığın yansımalarıdır.

Bunlar birer benzetme veya yakıştırma olmanın ötesinde olgudan hareketle varılan sonuçlardır. Hangi mitin diğerini öncelediği veya diğerinin ardılı olduğu tarihçiler açısından önem taşısa da, Kadim gelenek açısından bunlar belirli bir olgunun simgeselliğini taşımaları nedeniyle bir *göstergeden* ibarettir. İşaret ettikleri ise ancak insanın hakikatidir. Ve bu vasıfları itibarıyla de ilahidirler.

Ancak bu ilâhlardan medet ummak İslam indinde men edilmiştir. Zira Peygamber, Kur’an-ı Kerim’de açıkça uyarılır: “*Ben, Rabbinden bana açık deliller gelince, sizin Allah’tan başka yalvardıklarınıza tapmaktan men olundum ve âlemlerin Rabbine teslim olmakla emrolundum.*” [8] Böylece anlaşılır ki ilahlar, *ilahi* olma vasıflarını Allah’a vasıl olduklarında kazanmaktadırlar. Her ilah bir *nitelik* (sıfat) olmak bakımında önemlidir. Ancak Allah’ın tecellileri olmak bakımından *ilahidirler*. Her ilah bir âlemin ilâhı olmak bakımından *ilahidir*. Ancak Allah Rabb’ül Âlemindir. Yani onların cem ettikleri âlemlerin rabbidir. Böylece Kâbe’nin putlarını kıran, onlara âli olmak bakımından ancak Allah’tır. Hz. Muhammed ise onun kulu ve elçisidir.

izzeters80@gmail.com

[1] Kavram ve olgunun birliği olarak *ilke*.

[2] Arzu Cengil, *Kabbalah* s.24. “sephiroth”

[3] Bu krallık tasavvuf istilâhında “gönül sultanlığı” olarak da anılmaktadır. Bak, Mevlana.

[4] Metin Bobaroğlu, *Simgesel Düşünme*. Hac Ritüeli s.175.

[5] Arzu Cengil, *Kabbalah* s.35. “Klifoth”

[6] Kur’an-ı Kerim, *Bakara Süresi* 2/256.

[7] Metin Bobaroğlu, *Simgesel Düşünme*. Hac Ritüeli s.175.

[8] Kur’an-ı Kerim, *Mu’min Süresi* 40/66.

Yasalar (2 cilt)

Platon

Yayınevi: Kabalcı Yayınevi / Felsefe Dizisi
449 sayfa

Yasalar, Platon'un son yapıtıdır, düşünür tarafından son düzeltmeleri yapılmamıştır ve yapıtta Yunan dili gramer ve sözdizimi kuralları açısından Platon'un öteki yapıtlarında söz konusu olmayan pek çok aksaklık

bulunmaktadır. Bu yüzden kullandığımız metni, karşısında Fransızca çevirisi de bulunan şu Yunanca metinle karşılaştırmayı uygun gördük: Platon, Oeuvres Completes, Tome XI-XII: Les Lois, Texte établi et traduit par Edouard des Places. Les Belles Lettres, Paris 1951. Ayrıca Attilio Zadro'nun İtalyanca çevirisiyle de karşılaştırarak (Platone, Opere, Volume secondo, Leggi, Traduzione di Attilio Zadro, Editori Laterza, Bari 1966) çevirimizi yürüttük. (Önsöz'den)

Phaidon ve Menon

Platon

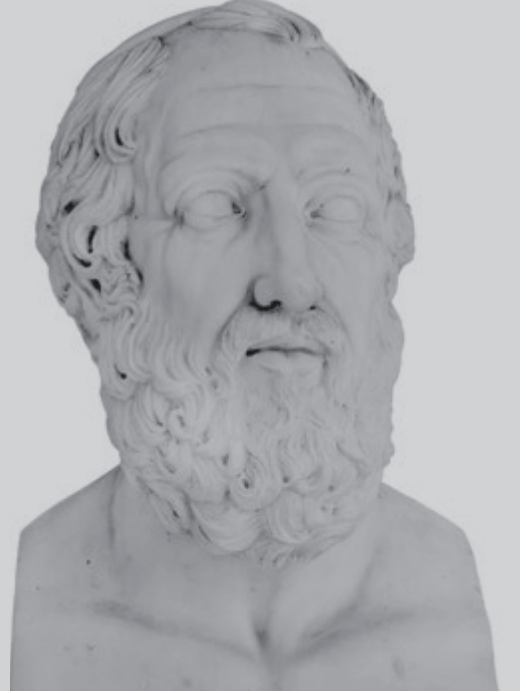
Yayınevi: Gündoğan Yayınları / Felsefe Dizisi
224 sayfa

Platon felsefe tarihinin en büyük ve en önemli filozoflarından biridir. Platon'un büyüklüğü onun hem bir sistem ve hem de bir problem düşünürü olmasından kaynaklanmaktadır. O yüzyıllardan beri felsefeye mal olmuş tüm temel problemleri ilk kez olarak ele almış ve bu problemlere özgün

ve ayrıntılı çözümler getirmiştir. Önemi ise Platon'un idealar kuramı yoluyla kendisinden sonraki felsefeyi ve özellikle de Aristoteles ve Plotinos'u, bu arada da İslam felsefesini etkilemiş olmasından ileri gelmektedir. 20. yüzyılın en önemli düşünürlerinden biri olan A. N. Whitehead onun için, "Bütün bir batı felsefesi tarihi Platon'a düşülen dipnotlardan ibarettir," demektedir.

Phaidon ise Platon'un en önemli diyaloglarından biri olup, onun daha önce hocası Sokrates'i tasvir eden ilk dönem diyaloglarından farklı olarak, kendisine ait birtakım pozitif öğretiler olarak kendi idealar kuramını, ruhun ölümsüzlüğü ve ruh göçü öğretilerini öne sürmektedir. (Tanıtım Bülteninden)

HAKİKATTEN DAMLALAR

Hazırlayan: Ayşe Doğu

Hediye

Bir zamanlar Uzak Doğu'da büyük bir savaşçı yaşardı. Artık yaşlanan bu samuray vaktini gençlere manevî destek vererek geçiriyordu. İlerlemiş yaşına rağmen, insanlar onu kimsenin mağlup edemeyeceğine inanıyordu.

Bir gün, yaşlı samurayın kasabasına vicdansızlığıyla tanınan bir savaşçı geldi. Adam, rakibini kışkırtma tekniğiyle tanınıyordu. Değişmez şekilde, kışkırttığı ve kızdırdığı rakibine ilk hareketi yaptırır, sonra da en küçük bir hatayı affetmeden rüzgâr hızıyla karşı hücumu geçerek mücadeleyi kazanırdı. Bu genç ve sabırsız savaşçı hiç kimseye yenilmemişti.

Samurayın adını duyarak buraya gelmişti ve onu da yenerek şöhretini arttırmayı amaçlıyordu. Bütün öğrencileri böyle bir müsabakaya karşı çıktıysa da, yaşlı savaşçı onun kavga davetini kabul etti.

Herkes kasaba meydanında toplandı. Genç savaşçı rakibine hakaretler yağdırmaya başladı. Ona doğru taş attı, yüzüne tükürdü,

akla gelebilecek her türlü aşağılamada bulundu. Yaşlı savaşçının atalarına bile dil uzattı. Onu kızdıran ilk hareketi yaptırmak için saatlerce uğraştı. Fakat yaşlı adam hep sessiz ve serinkanlı kaldı.

Vakit ikindiye geldiğinde durum değişmemişti. Artık yorgun düşmüş, kibri kırılmış aceleci savaşçı, dayanamayıp müsabaka meydanını terk etti.

Öğrencileri, hocalarının bu kadar hakarete karşı tek kelime etmemesiyle hayal kırıklığına uğramışlardı. Dayanamayıp sordular:

"Böyle bir aşağılamaya nasıl dayanabildiniz? Neden, kaybedebileceğini bilseniz de kılıcınızı kullanmadınız? Onun yerine, hepimizi utandırarak korkaklığı seçtiniz?"

Yaşlı samuray sükûnetle şöyle dedi:

"Birisine size bir hediye getirir ve siz de kabul etmeseniz, o hediye kime ait olur?"

"Hediyeyi vermeye çalışana," diye cevap verdi öğrencilerden birisi.

"Aynı şey kıskançlık, öfke ve hakaretler için de geçerlidir," diyerek son noktayı koydu bilge savaşçı.

"Eğer kabul edilmezlerse, onları taşıyana ait olmaya devam ederler."

Kaynakça:

Bilgelik Öyküleri, Cevdet Kılıç, İnsan Yay.

Elektrikle Beslenen bir Yaşam Formu: Elektrik Bakterisi

Deniz Tipigil

Bilim insanları, canlılar hakkındaki paradigmalarımızı alt üst edebilecek yepyeni bir yaşam formu ile tanışmanın heyecanını yaşıyor. Huzurlarınızda, saf enerji ile beslenen Elektrik Bakterisi.

Yeryüzündeki hiçbir yaşam formuna benzemeyen bu sıra dışı bakteriler, en sade ifadeyle elektron yiyerek ve elektron soluyarak yaşıyorlar ve her yerdeler.

Elektron yiyen bakterilerle tanışmak mı istiyorsunuz? Yere bir elektrot saplayın ve aşağıya doğru elektronlar gönderin, yukarı gelecekler.

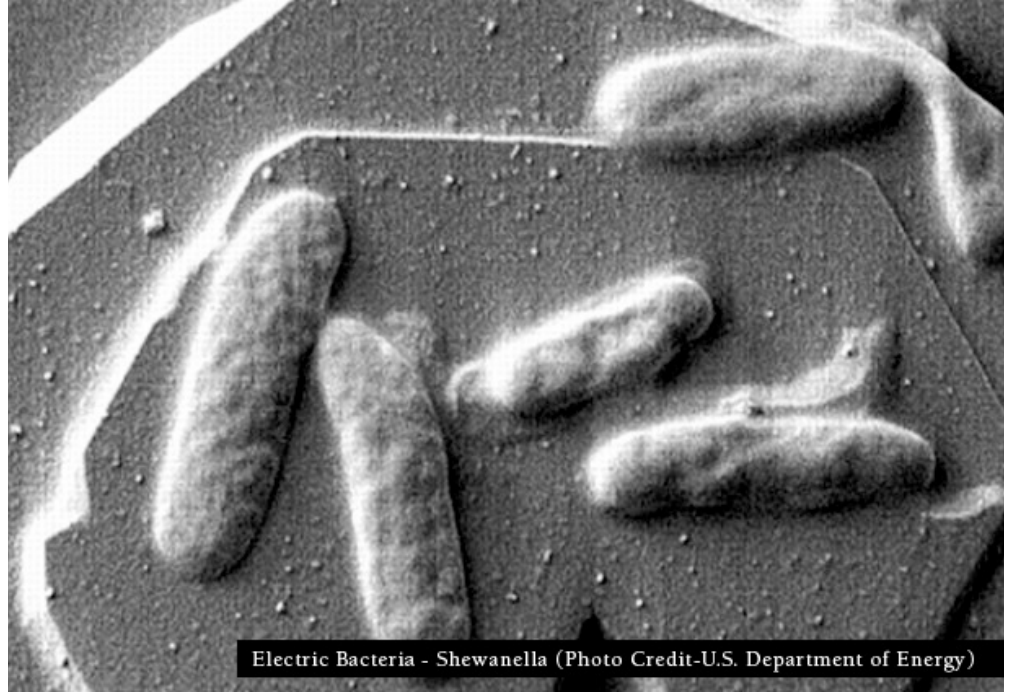
Farklı enerji formlarıyla beslenen pek çok bakteri formu biliniyordu, ama bu kadar tuhaf olanıyla şimdiye kadar tanışılmamıştı. Başka hiçbir canlıya benzemeyen bu bakteriler, enerjiyi en saf haliyle kullanıyorlar; taşlardan ve metallere harmanladıkları elektronlardan sağladıkları çıplak elektrik akımı ile. Şimdiye kadar, *Shewanella* ve *Geobacter* olarak adlandırılan iki tür keşfedilebildi. Biyologlar, içinde bulunduğumuz bugünlerde kayaları ve deniz kıyılarında bulunan çamurları, özel olarak hazırlanmış elektrikli sıvılar aracılığıyla bu bakteriler için cazip hale getirerek, yeni türlerin de bulunabileceğini düşünüyorlar.

Southern California Üniversitesi'nden Kenneth Nealson'a göre bu keşif aslında tamamen şaşırtıcı değil; zira biliyoruz ki hayat, özüne indiğimizde, elektron akışından oluşuyor.

Bedenimizdeki elektronları arttırmak için şeker yiyoruz, daha sonra da onları büyük bir şevkle taşıyan oksijeni soluyoruz. Hücrelerimiz şekeri parçalıyor, elektronlar bu işlem esnasında bir dizi karmaşık kimyasal reaksiyondan geçiyorlar; ta ki elektrona aç oksijen atomlarına devredilene kadar.

Tam da burada oksijen atomunun dış kabuğunda 6 elektron olduğunu ve bu kabuğun ancak 8 elektrona tamamlandığında dengeye kavuştuğunu hatırlatmakta fayda var. Oksijen, bu nedenle bilim jargonunda iki elektron peşinde gezen, elektrona aç bir element olarak ifade edilebiliyor.

Dönelim hücrelerimizde şekerin parçalandığı sürece. Bu süreçte, hücreler ATP moleküllerini oluşturuyorlar. ATP (*Adenosine Triphosphate*) neredeyse yaşayan tüm canlıların hücrelerinin içinde bulunan, *nükleotitler* olarak isimlendirilen grupta yer alan, çok işlevli bir molekül.

Electric Bacteria - Shewanella (Photo Credit-U.S. Department of Energy)

Fotosentez ve hücre solunumu sırasında meydana gelen, en önemli işlevi hücre içi biyokimyasal reaksiyonlar için gereken kimyasal enerjiyi taşımak olan ATP molekülünün oluşumundaki kilit faktör ise, elektronların hücre çevresindeki hareketi.

“Yaşam çok zekidir; yediğimiz her şeyin içindeki elektronları emer ve onları kontrol altında tutar,” diyor Kenneth Nealson.

Yaşayan canlıların çoğunda beden, elektronları moleküllerin içine bohçalar ve oksijene boşaltılana değin onları güvenli bir şekilde hücrelerin içinde geçirir.

“Enerjimizi bu yöntemle sağlarız; gezegenimizdeki tüm organizmalar için bu böyledir. Elektronların akışı enerji kazanımı için zorunludur. Bir insanın nefes alamadığında ya da bir başkası tarafından boğulduğunda birkaç dakika içinde ölmesinin sebebi de budur. Bedene oksijen aktarımı durduğunda, elektronların akışı da durur.”

Elektrik bakterilerinin keşfi bize, en temel yaşam formlarından olan bakterilerin bazılarının, enerjinin en saf formu olan elektronları, minerallerin yüzeyinden harmanlayarak şekerlerin aracılığı olmaksızın işleyebildiklerini gösterdi. Daha yalın bir biçimde ifade etmeye çalışırsak, elektrik bakterileri, şekerlerin aracılığı olmaksızın saf enerji formu olan elektronlarla başa çıkabiliyor ve yaşamları için gereken enerjiyi direkt olarak bu yolla sağlayabiliyor.

“Bu bakteriler, şu ana kadar bildiklerimizde tamamen yabancı,” diyor Nealson ve ekliyor: *“Elektrik Bakterileri için ‘Uzaylı Yaratıklar’ desek yersiz olmaz, bilmem anlatabiliyor muyum?”*

Elektrik Bakterileri yeryüzünde pratik kullanım alanları bulabilir. Örneğin kanalizasyonların ve benzeri atıkların temizlenmesi için nanoteknolojinin konularından biri olan biomakineler

(*biomachines*) bir yandan işlerini yaparken, bir yandan kendi enerjilerini bu bakteriler sayesinde üretebilirler. Nealson bunlara kendi gücünü üreten kullanışlı araçlar anlamına gelen SPUD'ler (*self-powered useful devices*) diyor.

Kullanışlılık, uygulanabilirlik bir yana, elektrik bakterilerinin yaşam hakkındaki temel soruların araştırılmasında kullanılma olasılığı da bir başka heyecan verici gelişme. Örneğin, yaşamın sürdürülebilmesi için gereken minimum çıplak (yalın) enerji ihtiyacı nedir sorusu.

“Bu temel sorulara yanıt bulabilmek için bir sonraki aşamadaki deneylere geçmemiz gerekiyor,” diyor Rensselaer Polytechnic Enstitüsü mikrobiyologlarından Yuri Gorby.

“Elektrik Bakterilerinin tek bir elektrot üzerinde değil, iki elektrot arasında çoğalabilmesi, yetiştirilebilmesi gerekiyor. Yani bu bakterilerin, bir elektrot üzerindeki elektronlarla etkin şekilde beslenip, onları bir enerji kaynağı olarak kullandıktan sonra, onları diğer elektrota atık olarak bırakabilmeleri sağlanabilmeli.”

Gorby, yakında bakteriyel hücrelerin de keşfedileceğine inanıyor. *“Teorik olarak, iki elektrot arasında yetiştirilebilen tek hücreli bakteriler, fiilen kendilerini sonsuza değin sürdürebilirler,”* diyor Gorby.

Elektrikle beslenen bakteriler ve benzersiz yaşam formları, biyologlar ve mikrobiyologlar için olduğu kadar, bu alanlarda amatörce araştırma zevki duyan tüm insanlar için, ilham ve heyecan verici son haber olarak bilim tarihindeki yerini alıyor.

Kaynaklar:

- www.newscientist.com
- www.iflscience.com
- New Scientist'in Resmi Youtube Hesabı'ndan konu ile ilgili kısa videoyu İngilizce altyazı ile izlemek için aşağıdaki adresi ziyaret etmeniz yeterlidir:
- https://www.youtube.com/watch?v=3j_gJ2teK5E

Falih Rifki Atay

“Çankaya”da Anlatıyor

Derleyen: Elif Ersoy

Kurtuluş Savaşı’ndan önceki yıllarda...

Biz ahir zamanlık kâbusu ile gözlerimizi açardık. Bu devlet kurtulmaz, bu millet adam olmaz, Moskof ve Avusturya gavuru bizi yaşamaya bırakmaz, ilk gençlikte hep işittiğimiz sözler bunlardır. İstanbul’da hayat denilebilecek ne varsa Hıristiyanlarda ve yabancılardadır. Kapitülasyonlar, yabancılar tarafından baskılar ve gündelik müdahaleler Türk ve Müslüman halkın az çok aydıncalarını iyileşmez bir aşağılık duygusu altında ezmektedir. Saray, can havli ile şeriatçılığa sarılmıştır. Medrese takımı, halka bu kara kaderin tek sebebi şeriatan ayrılmak olduğunu telkin eder. Hamiyetli orta aydınlar, halk inancı ile tatlı su Türk’ü dediğimiz, milletlerinden de vatanlarından da tiksinen alafrağa takımın inançsızlığı arasında şaşkın bir ruh hâli içindedirler. Halk, Mehdi bekler.

Conkbayırı...

Düşman çıkarmasını haber alan Mustafa Kemal, Conkbayırı yönünde yürüten düşmana karşı ordudan emir almayı beklemeden kuvvetlerini harekete geçirdi. Birliklerine kendisi yol bularak Kocaçimen tepesine vardı. Askerlerine orada kısa bir dinlenme vererek, atla gidilemediği için yanındakilerle yaya olarak Conkbayırı’na geldi. Orada cephaneleri bittiği için çekilen ve düşmanca kovalanan bir gözetme bölüğüne rastladı.

— Niçin kaçıyorsunuz? dedim.
— Efendim düşman.
— Nerede düşman?
— İşte, diyerek 261 rakımlı tepeyi gösterdiler.

Gerçekten de düşmanın bir avcı hattı 261 rakımlı tepeye yaklaşmış, serbestçe ilerliyordu. Şimdi durumu düşünün. Askerlerimi dinlenmeleri için bırakmışım... Düşman da bu tepeye gelmiş... Düşman bana benim askerlerimden daha yakın. Düşman bulunduğum yere gelse kuvvetlerim pek kötü duruma düşecek. O zaman, bir mantıkla mıdır, yoksa bir içgüdü ile mi, bilmiyorum, kaçan erlere:

— Düşmandan kaçılmaz, dedim.
— Cephane kalmadı, dediler,
— Cephane yoksa süngümüz var, dedim.
Ve bağırarak:
— Süngü tak, dedim. Yere yatırdım. Aynı zamanda Conkbayırı’na doğru ilerleyen

piyade alayı ile cebel bataryasının erlerini marş marşla benim bulunduğum yere gelmeleri için yanımdaki emir subayını geriye saldırdım. Eler yere yatınca düşman da yere yattı. Kazandığımız an, bu andır.

Düşman ne yapacağına karar verinceye kadar 57. alay Conkbayırı’na yetişti. Mustafa Kemal o gün, Arıburnu kuvvetleri komutanı olarak verdiği emirde şöyle diyordu: “Size ben saldırı emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum. Biz ölünceye kadar geçecek zamanda yerimizi başka kuvvetler alabilir.”

1915’te Arıburnu ve Anafartalar zaferi ile İstanbul’u kurtaran ve 1916’da doğuda Ruslara karşı tek zaferi kazanan Mustafa Kemal, devlet düşmana teslim olacağı günlerde kuvvetlerini kurtaran tek kumandan olmuş ve son çarpışan Türk birlikleri ile İngilizlerin ileri hareketini durdurmuştu.

Sivas Kongresi...

Mustafa Kemal Erzurum’dan ayrılmadan önce Cevat Dursunoğlu ile bazı arkadaşlarına demişti ki: “Ben milletle kumar oynamam. Muvaffak olacağımızı biliyorum, artık milletlerin kendi kendilerini kurtarmaları devri gelmiştir. Müstemleke devri sona ermiştir.”

General Pershing’in kurmay başkanı olan General Harburd Sivas’ta Mustafa Kemal’le görüşürken der ki: “Türk tarihini okudum. Milletiniz büyük kumandanlar yetiştirmiş, büyük ordular hazırlamıştır. Bunları yapan bir millet elbette bir medeniyet sahibi olmalıdır. Takdir ederim. Ama bugünkü duruma bakalım. Başta Almanya, müttefiklerinizle dört yıl harp ettiniz, yenildiniz. Dördünüz bir arada yapamadığınız şeyi, bu durumda tek başınıza yapmayı nasıl düşünebiliyorsunuz? Fertlerin intihar ettikleri vakit görülür. Bir milletin intihar ettiğini mi göreceğiz?”

Mustafa Kemal generale: “Teşekkür ederim,” dedi, “Tarihimizi okumuş, bizi öğrenmişsiniz. Fakat şunu bilmenizi isterdim ki biz emperyalistlerin pençesine düşen bir kuş gibi yavaş yavaş aşağılık bir ölüme mahkûm olmaksızın babalarımızın oğulları olarak vuruşa vuruşa ölmeyi tercih ediyoruz.”

General ve arkadaşları sessizce ayağa kalktılar.

Biz de olsak böyle yapardık!

Bana bir gün demişti ki: “Benim kanaatim o idi ki ve daima o oldu ki insan diye yaşamak isteyenler, insan olmak vasfını ve gücünü kendilerinde görmelidirler. Bu uğurda her türlü fedakârlığa göğüslerini germelidirler. Yoksa hiçbir medenî millet onları kendi sırasında ve safında görmek istemez.”

Meclis ve çete savaşları dönemi...

Mecliste Mustafa Kemal’den kuşkulanan en tehlikeli ve azgın grup muhafazakâr takımı idi. Halifenin fetvalarına göre Topal Osman’lar, Demirci Efe’ler ve Çerkez Ethem’ler asi, Anzavur’lar kahraman, Anadolu hocalarının fetvalarına göre de Mustafa Kemal ve Büyük Millet Meclisine karşı koyanlar asi, onları vuranlar kahramandı.

Ordu devri...

Bu yeni Türkiye iki meydan savaşının eseridir. Biri, 1921 Ağustos’unda Sakarya nehri boyunca, ikincisi 1922 Ağustos’unda Afyon cephesinde verilmiştir. İkisinde de Türk ordularının Başkomutanı Mustafa Kemal idi. Nitekim askerlik tarihinde ikinci kesin çarpışmanın adı “Başkomutanlık Meydan Muharebesi”dir.

İnönü...

Birinci İnönü zaferi olunca: “Bu muharebe ile pek çok şey kurtarılmıştır!” demiş, sonra bu sözünü şöyle tamamlamıştı: “Hayır; her şey kurtarılmıştır!” Mustafa Kemal gibi askerlik sanatını âdetâ mukaddes sayan, tam askerliğini takındığı vakit yakın dostlarını tenkit etmekten ve nefret ettiği düşmanlarının hakkını vermekten çekinmeyen bir adam, Birinci İnönü’nde ilk ordu zaferiyle ne kazanılmış olduğunu bilmekte idi. İnönü savaşları, çete devrinden çıkan Anadolu’nun nizamlı ordusu ile ilk kazandığı zaferlerdir. Bu iki zaferin arkasından Sakarya, onun arkasından da Afyon ve Dumlupınar gelir. Sakarya, Afyon ve Dumlupınar, sadece yüksek bilgili sanatçı komutanların emri altındaki nizamlı ordular tarafından başarılabilecek tarihî savaşlardır.

Sakarya...

Mustafa Kemal Sakarya’da bir bozgun olsa da durumu elinde tutabilmesine elverişli yetki ile 5 Ağustos 1921’de Başkomutanlığa geldi. Bir defa İsmet Paşa’yı telefonla

arayan Yusuf İzzet Paşa, Mustafa Kemal'le görüşmek istediğini söyler. Telefonu Mustafa Kemal'e verirler:

— Beni aramışsınız, buyurun.

— Gizli emirlerinizi bildirmediniz. Yani geri çekilme lâzım geldiği vakit istikametiniz ne olacaktır?

Pek kızan Mustafa Kemal, daha savaşa girmeden kaçmayı düşünen bu komutana:

— Paşa, paşa, gizli emrim senin

kemiklerinin orada gömülmesidir, der.

“Hatt-ı müdafaa yoktur, sath-ı müdafaa vardır” emrini Yusuf İzzet Paşa'nın kendisi ile bu görüşmesinden sonra vermiştir.

* * *

24 Ağustos sabahı Ankara'dan hareket etti. Afyon güneyindeki Şuhut kasabasında geceyi geçirdi.

25-26 gecesi Kocatepe'nin hemen güneyindeki dere içine Başkomutanlık karargâhına geldi. Şafakla beraber saldırı emrini verdi. Yanındakilere:
- Taarruz haberini alınca hesap ediniz. On beşinci günü İzmir'deyiz, demişti.

İzmir'den dönüşünde karşılayıcılar arasında o gece beraber bulduklarından bir ikisini görünce:

- Bir gün yanılmışım, dedi, ama kusur bende değil, düşmanda!

İzmir'e taarruzun on dördüncü günü girmişti.

* * *

Sakarya'dan dönüşte Çankaya'da şöyle der: “Bu savaşta iki şey buldum. Daha iyi atılmak için çekilmeler yaptığım sırada, sırt vere vere ta Ankara kapılarına geleceğimizi göz önünde tutarak, bu hat da elden giderse hangi hattı savunacağız, diye benden üzümlere soran bir komutana, ‘Vatanı korumakta hatt-ı müdafaa yoktur, sath-ı müdafaa vardır. Bu sath baştanbaşa vatanın bütün yüzüdür. Vatan sathi en son kayasına kadar düşmanla boğuşularak müdafaa edilecektir,’ cevabını vermişim. Bu formülü bir gündelik emirle bütün orduya bildirdim. İkincisi de bana Sakarya'da gelen şu düşüncedir: Hiçbir zafer gaye değildir. Zafer ancak kendisinden daha büyük bir gayeyi elde etmek için gereken en belli başlı

vasıta. Gaye, fikirdir. Zaferin, bir fikri kazandırdığı kadar değeri vardır. Bir fikri kazandırmaya yaramayan zafer kalamaz. Her büyük meydan savaşından sonra yeni bir âlem doğmalıdır. Yoksa başlı başına zafer boşuna bir çaba olur.”

* * *

Kendisine Napolyon'un: “Programınız nedir,” sorusuna “Ben yürürüm. Programım kendiliğinden çıkar”, dediği hatırlatılması üzerine: “Ama o türlü giden sonunda başını Saint Helen kayalarına çarpar,” cevabını vermiştir.

* * *

Savaşlardan sonraki bir meclis konuşmasından...

Hâkimiyet ve saltanat hiç kimseye hiç kimse tarafından ilim kabadır diye müzakere ile verilmez. Hâkimiyet ve saltanat kuvvetle, zorla alınır. Türk milleti bu hâkimiyeti kendi eline almıştır.

Anadolu

Ahmed Arif

Beşikler vermişim Nuh'a
Salıncaklar, hamaklar,
Havva Ana'n dünkü çocuk sayılır,
Anadolu'yum ben,
Tanıyor musun?

Utanırım,
Utanırım fıkarcılıktan,
Ele, güne karşı çıplak...
Üşür fidelerim,
Harmanım kesat.
Kardeşliğin, çalışmanın,
Beraberliğin,
Atom güllerinin katmer açtığı,
Şairlerin, bilginlerin dünyalarında,
Kalmışım bir başıma,
Bir başıma ve uzak.
Biliyor musun?

Binlerce yıl sağılmışım,
Korkunç atlılarıyla parçalamışlar
Nazlı, seher-sabah uykularımı
Hükümdarlar, saldırganlar, haydutlar,
Haraç salmışlar üstüme.
Ne İskender takmışım,
Ne şah ne sultan
Göçüp gitmişler, gölgesiz!
Selam etmişim dostuma
Ve dayatmışım...
Görüyor musun?

Nasıl severim bir bilsen.
Koroğlu'yu,
Karayılanı,
Meçhul Askeri...
Sonra Pir Sultanı ve Bedrettin'i.
Sonra kalem yazmaz,
Bir nice sevda...
Bir bilsen,
Onlar beni nasıl severdi.
Bir bilsen, Urfâ'da kurşun atanı
Minareden, barikattan,
Selvi dalından,
Ölüme nasıl gülerdi.
Bilmeni mutlak isterim,
Duyuyor musun?

Öyle yıkma kendini,
Öyle mahzun, öyle garip...
Nerede olursan ol,
İçerde, dışarda, derste, sırada,
Yürü üstüne – üstüne,
Tükür yüzüne celladın,
Fırsatçının, fesatçının, hayının...
Dayan kitap ile
Dayan iş ile.
Tırnak ile, diş ile,
Umut ile, sevda ile, düş ile
Dayan, rüsva etme beni.

Gör, nasıl yeniden yaratılırım,
Namuslu, genç ellerinle.
Kızlarım,
Oğullarım var gelecekte,
Her biri vazgeçilmez cihan parçası.
Kaç bin yıllık hasretimin koncası,
Gözlerinden,
Gözlerinden operim,
Bir umudum sende,
Anlıyor musun?

Yoga

Duyusal Zihin

Manas

Nilgün Çevik Gürel

Duygulanımlarımız ve yarattığı haller, duyusal zihnimiz (sanskrit dilinde) *Manas*'ı oluşturur. Duyu organları ve nesnelere arasındaki ilişkiden ortaya çıkan bilgilerle algılarımız ve bu algılar sonucu Hint öğretilerinde belirtilen 3 *guna* yani 3 hal oluşur. *Sattva* (açıklık, denge), *rajas* (hareket), *tamas* (donukluk, durgunluk) halidir. Yoga teknikleri ile *rajas* ve *tamas* halleri *sattvik* dengeye getirilebilir.

Duyusal zihin; duymak, dokunmak, görmek, tat almak ve koklamak ile duygusal bilinci oluşturur. Yoğun farkındalık ile duygusal olarak verdiğimiz tepkileri izlediğimizde, hangi duyuyu kullandığımızı ve bu duyuları kimin kullandığını ve kontrol ettiğini anlayabiliriz.

Karar vermekte zorlandığımızda ise duygusal zihnimizin isteklerini mi yoksa *buddhi* (bilme, karar verme, ayırt etme, yargılama yetisi) olan özün isteklerini mi dinliyoruz, meditasyon hali ile anlayabiliriz.

Hint destanının bir bölümü olan Bhagavad Gita *Manas*'ı araba metaforu ile açıklamıştır. Beden arabasının beş at ile yürütüldüğünden bahseder, beş at beş duyuyu sembolize eder: Dil, gözler, kulaklar, burun ve deri.

Dizginler, atlar ile atları kontrol eden arasında bir bağ oluşturur ve bedende karşılığı "zihin" olarak ifade edilir. Dizginleri kontrol eden sürücü ise "akıl"dır. Yolcu ise "*atman*"dır (öz).

Eğer sürücü dizginleri doğru tutarsa atları iyi yönlendirebilir ve araba (beden) rahatça fonksiyonuna devam eder. Eğer dizginler doğru dürüst kontrol edilmezse araba kontrolden çıkar, gideceği yere ulaşamaz ya da sorunlu bir yolculuk yapar. Bu bakış açısı arabanın amacının "*atman*" olan yolcunun taşınması olduğunu ifade eder.

Upanişadlar'da ise zihnin dört fonksiyonu dört döngü ile tanımlanır, döngünün merkezi sabittir. Zihin döngüsü döner görünür.

Manas ve *Buddhi* arasındaki ilişkiyi incelediğimizde *manas*'ın *buddhi*'nin büyük hizmetkârı olduğunu anlayabiliriz. *Buddhi* tarafından karar verilmeye, hizmet etmeye çaba gösteren, köle değil, bir dosttur, çünkü *manas* duyuları kontrol eden güce sahiptir. Bu yüzden *manas*'ı gözlemlemek öz ile zihin arasındaki uyumu sağlayacaktır. Zihnin dört fonksiyonu *manas* (duyusal zihin), *chitta* (hafıza zihin), *buddhi* (öz) ve *ahamkara* (ego) uyumlu çalışarak zihnin iyi koordinasyonu yani *nirodha*'yı oluşturur.

Manas, *Buddhi* ile iyi kontrol edilmezlerse ya da *buddhi*'yi dinleme alışkanlığımız olmazsa, *manas* başka bir yerden talimat alır. *Buddhi*'nin talimat vermediği yerde *samskara* (daha önceki deneyimler) kendi kendine emir verir.

Sonuçta *manas*, sürekli farkındalığın bir parçası olarak etrafta dolanır her zaman. Aynı zamanda *manas*'ın farkında olmaya başlamak, kendini ifade edebilmek için kullanılan kelimelerin çoğalmasına yardımcı olacaktır.

Yoga ile *manas*'ın diğer kavramlar, süreçler, sezgilerle nasıl ilişkide olduğu keşfedilebilir. *Rajasik* halde olduğunu da hissedebilirsiniz, ya da *buddhi* ile *manas* beraber çalıştığında *sattvik* hissetmeyi de gözlemleyebilirsiniz. Kavramların çeşitliliğini fark edebilirsiniz. Her şeyi analiz edebildiğinde kendi özünü keşfedebilirsiniz. Sen *manas* değilsin, sen tüm kavramların şahidisin. Bu yüzden *manas* aşılır, aşkın olunur, üstün olunur. Gerçekten *manas*'ın derinliklerinde olan sensindir. Farkındalık pratikleri ile kendi gerçekliğini sonsuza kadar ortaya çıkarabilirsiniz.

Kaynaklar:

- Başka Diyarların Felsefeleri, Roger-Pol Droit, Say Yayınları, 1. Baskı, 2014
- Yoga Illustrated Dictionary, Harvey Day, Kay&Ward Ltd. 1971
- Dünya İnançları Sözlüğü, Orhan Hançerlioğlu, Remzi Kitabevi, Eylül 1993
- Hint Felsefesi, Heinrich Zimmer, Emre Matbaacılık, İstanbul 1992
- Bhagavad Gita

nilevk@gmail.com
www.yogaada.com

